

واژه های کلیدی: پیش بینی سود، پیش بینی سود حسابرسی شده، خطای پیش بینی سود، دفعات تجدید نظر.

مقدمه

سود از جمله برترین شاخص های اندازه گیری فعالیت های یک واحد اقتصادی است (ثقفی و آقایی، ۱۳۷۳). اما سهامداران فقط به سود دوره جاری توجه نمی کنند، بلکه آنها برای تعیین ارزش سهام به سودهای آتی نیز توجه دارند. [۱۲]

معمولاً سرمایه گذاران به دنبال سهام شرکت هایی هستند که از توان سودآوری بالایی برخوردارند و حاضرند سهام این شرکت ها را به قیمت بالاتر خریداری کنند. [۱]

مهم ترین منبع اطلاعاتی سرمایه گذاران، اعتباردهندگان و سایر استفاده کنندگان از اطلاعات شرکت ها (در بورس اوراق بهادار)، پیش بینی های سود ارائه شده توسط مدیریت شرکت ها در فواصل زمانی معین است. پیش بینی سود باید اطلاعاتی را فراهم کند که منطقی و به موقع باشد تا بتواند نیازهای اطلاعاتی استفاده کنندگان را به نحو مناسبی برطرف نماید. [۳]

از سوی دیگر، وجود برخی از شرایط در محیط گزارشگری مالی، امکان ارزیابی مستقیم کیفیت اطلاعات به وسیله استفاده کنندگان را دشوار می سازد که از آن جمله می توان به تضاد منافع، پیامدهای اقتصادی با اهمیت، پیچیدگی اطلاعات و عدم دسترسی مستقیم به اطلاعات اشاره کرد. [۶]

با توجه به ماهیت اعتباربخشی حسابرسی، معمولاً انتظار می رود حسابرسی پیش بینی سودها باعث افزایش کیفیت این پیش بینی ها گردد و به دلیل بازدارنده بودن حسابرسی، از مخاطرات اخلاقی مدیریت در پیش بینی سود کاسته شود [۱۱].

بنابراین، با توجه به الزامات بورس در مورد ارائه پیش بینی سود حسابرسی شده، سازمان حسابرسی به تدوین بخش جدیدی با عنوان "رسیدگی به اطلاعات مالی آتی" (بخش ۳۴۰ - لازم الاجرا از مهر ۱۳۸۴) در استانداردهای حسابرسی پرداخته است. هدف این بخش، ارائه استانداردها و راهنمایی های لازم در مورد خدمات رسیدگی به اطلاعاتی مالی آتی و گزارش درباره آن، شامل روش های رسیدگی به مفروضات بهترین برآورد و مفروضات ذهنی است.

حال با توجه به اهمیت سود پیش بینی شده شرکت ها در بازار سرمایه و همچنین لزوم شناسایی ارزش افزوده بخش جدید استاندارد حسابرسی، تحقیق حاضر در پی آن است تا تأثیر این بخش از استانداردهای

تأثیر بخش ۳۴۰ استانداردهای حسابرسی (رسیدگی به اطلاعات مالی آتی)

بر کیفیت پیش بینی سود

دکتر عباس هشی^۱، دکتر قاسم بولو^۲، سمانه رشیدیان^۳

۱- استادیار دانشکده حسابداری و مدیریت دانشگاه شهید بهشتی

۲- استادیار دانشکده مدیریت و حسابداری دانشگاه علامه طباطبائی

۳- کارشناس ارشد حسابداری دانشگاه شهید بهشتی

چکیده

با توجه به اهمیت سود پیش بینی شده توسط شرکت ها در بازار سرمایه و همچنین لزوم شناسایی ارزش افزوده بخش ۳۴۰ استانداردهای حسابرسی، تحقیق حاضر در پی آن است تا تأثیر رسیدگی به اطلاعات مالی آتی بر کیفیت سود پیش بینی شده را بررسی نماید. در این راستا، تأثیر این بخش از استانداردهای حسابرسی بر روی خطای پیش بینی، دفعات تجدید نظر و قیمت سهام مورد آزمون قرار گرفته است. آزمون مورد استفاده برای بررسی تأثیر اجرای بخش ۳۴۰ استانداردهای حسابرسی بر کاهش خطای پیش بینی و کاهش دفعات تجدیدنظر بر روی ۸۶ شرکت نمونه برای سال های ۱۳۸۶-۱۳۸۲ انجام شده که شامل آزمون مشاهدات زوجی است. همچنین آزمون های استفاده شده برای بررسی تأثیر اجرای بخش ۳۴۰ استانداردهای حسابرسی بر تغییر در قیمت سهام بر روی ۲۵ شرکت برای سال های ۱۳۸۶-۱۳۸۵ شامل آزمون مشاهدات زوجی و آزمون اندازه های مکرر می باشد.

نتایج تحقیق نشان می دهد که اجرای بخش ۳۴۰ استانداردهای حسابرسی باعث کاهش خطای پیش بینی و باعث تغییر در قیمت سهام نمی شود. اما با اجرای این بخش از استانداردهای حسابرسی، دفعات تجدید نظر پیش بینی سود در مقایسه با قبل کاهش یافته است.

* نویسنده مسئول

حسابرسی را بر کیفیت سود پیش بینی شده بررسی نماید.

پیشینه پژوهش

تحقیقات خارجی

کیتو و دیگران^۱ [۹] در تحقیق خود به بررسی پیش بینی سود توسط مدیریت در شرکت های لیست شده در بورس های ژاپن پرداخته اند. دوره این تحقیق بین سال های ۱۹۹۷ تا ۲۰۰۶ می باشد. آن ها در تحقیق خود به این نتیجه رسیدند که اولین پیش بینی سود معمولاً بیشتر از واقع بوده، اما این پیش بینی در طول سال تعدیل منفی شده و کاهش می یابد. نتایج تحقیق نشان می دهد که به طور متوسط این پیش بینی ها دارای بار اطلاعاتی هستند، اما پیش بینی سود شرکت های با عملکرد ضعیف و مدیرانی که پیش بینی های ضعیف و خوش بینانه داشته اند، بار اطلاعاتی کم و قابلیت اتکا پائینی دارند.

بهن و دیگران^۲ [۷] در تحقیقی با عنوان کیفیت حسابرسی و ویژگی های پیش بینی سود تحلیل گران، بین سال های ۱۹۹۶ تا ۲۰۰۱ با استفاده از ۹۲۶۱ مشاهده به بررسی این موضوع پرداخته اند که آیا کیفیت حسابرسی با پیش بینی سود رابطه دارد یا خیر. شواهد بیانگر این بود که شرکت هایی که توسط ۵ موسسه بزرگ حسابرسی حسابرسی شده اند، از صحت سود پیش بینی شده بالاتر و خطای پیش بینی پائین تری برخوردار هستند. همچنین طبق نتایج تحقیق، وجود حسابرسان متخصص در صنعت در سایر موسسات حسابرسی (غیر از ۵ موسسه بزرگ) با دقت پیش بینی رابطه مثبت و با خطای پیش بینی رابطه منفی داشته است.

لی و دیگران^۳ [۱۰] نیز به تحقیق درباره رابطه بین دقت و محافظه کارانه بودن پیش بینی های سود حسابرسی شده (مندرج در امیدنامه شرکت هایی استرالیایی دارای عرضه عمومی اولیه) بین سال های ۱۹۹۱-۱۹۹۸ با استفاده از ۱۷۹ مشاهده پرداخته اند. نتایج این پژوهش بیانگر این است که پیش بینی هایی که حسابرسی آن توسط موسسات بزرگ حسابرسی (۶ موسسه بزرگ حسابرسی) انجام شده، در مقایسه با شرکت هایی که حسابرسی آن ها توسط سایر موسسات حسابرسی انجام گرفته است، از دقت بیشتری برخوردار می باشند. همچنین یافته های تحقیق نشان می دهد که بین پیش بینی های خوش بینانه و استفاده از خدمات موسسات بزرگ حسابرسی رابطه معنی دار معکوسی وجود دارد.

1-Kato et al.

2-Behn et al.

3-Lee et al.

در تحقیق دیگری، مکنومی^۱ [۱۱] به بررسی جانب دارانه بودن و دقت پیش بینی های سود توسط مدیریت بر اساس مقررات ۱۹۸۹ (رسیدگی به پیش بینی های مدیریت) در شرکت های کانادایی پرداخته است. نتایج این تحقیق نشان می دهد که پیش بینی های حسابرسی شده بطور معناداری از جانب داری مثبت (خوش بینانه) کمتری نسبت به سایر پیش بینی های مورد بررسی برخوردارند. اما در مورد دقت پیش بینی رابطه معناداری مشاهده نگردید.

جگی^۲ [۸] نیز با استفاده از اطلاعات ۱۶۱ شرکت هنگ کنگی در طول سال های ۱۹۹۰ تا ۱۹۹۴ به بررسی پیش بینی های سود در عرضه عمومی اولیه پرداخت. نتایج پژوهش وی نشان داد که پیش بینی های سود در عرضه عمومی اولیه در هنگ کنگ کمتر از واقع هستند. به زبان دیگر، مدیران شرکت های هنگ کنگی محافظه کارتر از مدیران شرکت های سایر کشورها هستند. در این مطالعه بین اعتبار حسابرس و خطای پیش بینی رابطه معناداری مشاهده نشد.

تحقیقات داخلی

محمود موسوی شیری^۴ [۴] در تحقیق خود، میزان تاثیر گزارش های حسابرسی را بر کیفیت گزارش های مالی در ایران بررسی نمود. نتایج تحقیق وی نشان داد که گزارش های حسابرسی باعث افزایش کیفیت صورت های مالی می شوند. با این حال گزارش های حسابرسی در افزایش بعضی از خصوصیات کیفی صورت های مالی از قبیل احتیاط، کامل بودن اطلاعات، به موقع بودن اطلاعات، قابل فهم بودن اطلاعات و تمیز محتوای معاملات تاثیر چندانی نداشته اند.

تحقیق محمد رحمانی نصرآبادی^۳ [۳] نیز در پی آن بوده تا عوامل موثر بر دقت سود پیش بینی شده را شناسایی کند و در این رهگذر تاثیر عوامل اندازه، عمر، دوره پیش بینی، اهرم مالی، دفعات تجدیدنظر، گزارش حسابرس، تالار شرکت و نوع صنعت بر دقت پیش بینی سود مورد آزمون قرار دهد. در این پژوهش آزمون های مورد استفاده بر روی ۵۸ شرکت نمونه برای سال های ۱۳۸۲-۱۳۸۵ انجام شده اند. نتایج تحقیق وجود رابطه بین گزارش حسابرسی با دقت پیش بینی سود را تایید می نماید.

علاوه بر تحقیقات فوق، جهانخانی و صفاریان^۵ [۵] در تحقیق دیگری به بررسی محتوای اطلاعاتی سود برآوردی هر سهم و تاثیر آن بر قیمت و حجم معاملات در بورس اوراق بهادار تهران پرداخته اند. بدین منظور، در این پژوهش تغییرات قیمت و حجم معاملات سهام ۲۷ شرکت برای دوره تحقیق (سال های

1-BRUCE J. MCCONOMY

2- Jaggi

۱۳۷۴ الی ۱۳۷۶) در ۴ هفته قبل و ۴ هفته بعد از هفته اعلان مورد بررسی قرار گرفته است. نتایج تحقیق آنها نشان می دهد که سود برآوردی هر سهم دارای محتوی اطلاعاتی بوده و باعث تغییر قیمت و حجم معاملات سهام در شرکت های پذیرفته شده در بورس تهران گردیده است.

فرضیه های پژوهش

با توجه به مبانی نظری و پیشینه تحقیق، فرضیه های پژوهش به صوت زیر تدوین شده است:

فرضیه اول: اجرای بخش ۳۴۰ استانداردهای حسابرسی باعث کاهش خطای پیش بینی می شود.

فرضیه دوم: اجرای بخش ۳۴۰ استانداردهای حسابرسی باعث کاهش دفعات تجدیدنظر در سود اعلام شده می گردد.

فرضیه سوم: اجرای بخش ۳۴۰ استانداردهای حسابرسی باعث تغییر در قیمت سهام می شود.

روش پژوهش

متغیرها

متغیر مستقل این تحقیق حسابرسی اطلاعات مالی آتی (پیش بینی سود) می باشد. یکی از متغیرهای وابسته این تحقیق، خطای پیش بینی (معکوس دقت پیش بینی سود شرکت ها) است که به این صورت تعریف می شود:

$$Y = \frac{|p - p_0|}{p_0} * 100$$

p : سود شرکت بر اساس صورت های مالی حسابرسی شده، و

p_0 : سود شرکت بر اساس اولین پیش بینی ارائه شده توسط شرکت

متغیر وابسته دیگر، تعداد دفعات تجدیدنظر است که به معنای تعداد دفعات تعدیل سود پیش بینی شده طی یک سال مالی می باشد.

آخرین متغیر وابسته بازده غیرعادی می باشد که به شرح زیر اندازه گیری شده است:

$$AW = \frac{P_1/P_0}{I_1/I_0} - 1$$

P_1 : قیمت سهام در پایان هفته t ,

P_0 : قیمت سهام در پایان هفته $t-1$,

I_1 : شاخص بازار در پایان هفته t , و

I_0 : شاخص بازار در پایان هفته $t-1$

جامعه و نمونه آماری

جامعه آماری این تحقیق متشکل از شرکت هایی است که قبل از سال ۱۳۸۲ در بورس اوراق بهادار پذیرش شده اند. سپس برای انتخاب نمونه شرایط زیر مشخص گردید:

۱- پایان سال مالی شرکت ها پایان اسفند باشد و پایان سال مالی آن ها در طول سال های ۱۳۸۲ تا ۱۳۸۶ تغییر نکرده باشد

۲- شرکت های تحت بررسی جزء شرکت های سرمایه گذاری و واسطه گری مالی نباشند.

۳- داده های مورد تحقیق درباره آن ها در دسترس باشد

همچنین در مورد فرضیه سوم، علاوه بر شرایط بالا جامعه باید شامل شرکت هایی باشد که بین اعلان سود برآوردی هر سهم حسابرسی شده و اعلان سود برآوردی هر سهم حسابرسی شده آنها حداقل ۲ هفته فاصله وجود داشته باشد. اگر در خلال هفته های مورد بررسی سهام شرکتی کمتر از سه هفته فاقد معامله باشد، اطلاعات هفته ماقبل جایگزین آن هفته گردیده و در صورتیکه بیش از سه هفته مستمر فاقد معامله باشد آن شرکت از نمونه های انتخابی حذف گردیده است. اگر هفته های مورد بررسی شرکتی (هفته های پیرامون اعلام EPS حسابرسی شده) با بسته بودن نماد تداخل داشته باشد حوزه مورد رسیدگی از هفته ای شروع می شود که معاملات سهام شرکت انجام شده باشد. در مورد شرط فوق، اگر زمان اعلام EPS حسابرسی نشده نیز در این بازه قرار گرفته باشد، آن شرکت حذف می شود. زیرا در این صورت، هر دو عامل (EPS حسابرسی شده و نشده) ممکن بر ایجاد نرخ بازده غیر عادی تأثیر داشته باشند.

بر این اساس، جامعه آماری برای آزمون فرضیه اول و دوم شامل ۱۵۴ شرکت بوده که با استفاده از رابطه زیر:

$$n \geq N * Z_{\alpha/2} * 2 * p * q / ((N-1) * d^2 + p * q * Z_{\alpha/2}^2)$$

حجم نمونه برابر است با:

$$154 * 1.96 * 0.25 / ((1-154) * 0.0025 + 1.96 * 0.25) = 86$$

همچنین برای آزمون فرضیه سوم تعداد شرکت هایی که اطلاعات مورد نیاز آنها در دسترس بود برابر با ۲۵ شرکت می باشد.

فرایند آزمون فرضیه ها

در این تحقیق قبل از آزمون فرضیه های تحقیق، نرمال بودن متغیرها مورد بررسی قرار گرفته است. در مباحث آماری، روشه ای تحلیل داده ها در صورت نرمال بودن توزیع داده ها در قالب آمار پارامتری و در غیر این صورت در قالب آمار ناپارامتری انجام می شود. برای بررسی نرمالیتی از آماره آزمون کولموگروف

اسمیرنف استفاده گردیده است. در تحقیق حاضر در مواردی که داده ها توزیع نرمال نداشته اند از تبدیل لگاریتمی استفاده شده است. تبدیل لگاریتمی معمولاً متغیرهای چوله به راست را نرمال می کنند (اکثر شاخص های مالی توزیعی چوله به راست دارند).

در نهایت به دلیل اینکه متغیرهای این تحقیق دو گروه به هم وابسته نسبت به یک متغیر میباشند (وابسته بودن نمونه ها (قبل و بعد)، بنابراین، از آزمون پارامتری زوجی و معادل ناپارامتری این آزمون یعنی آزمون ابتدای علامت ویلکاکسون استفاده شده است.

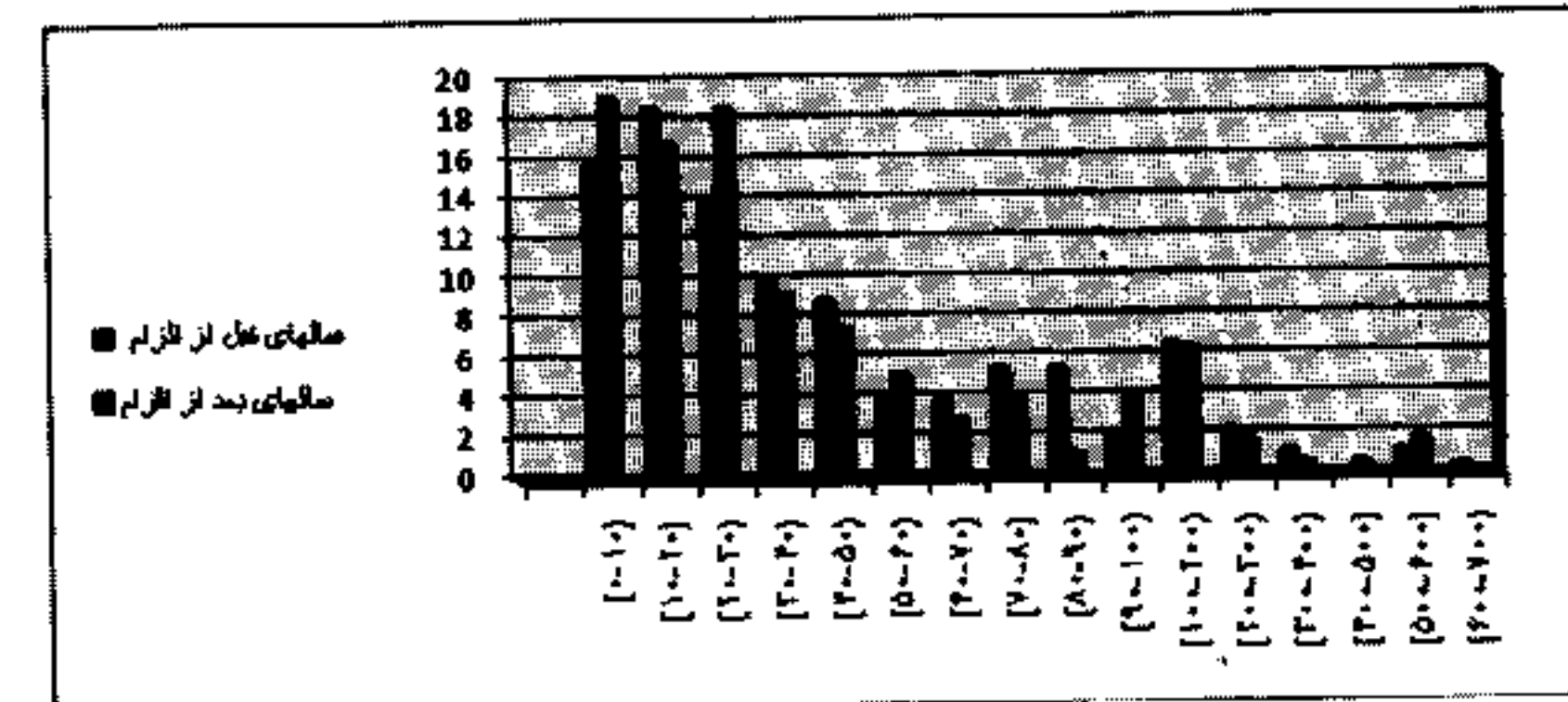
همچنین برای فرضیه سوم که تعداد زمان بیشتر از ۲ می باشد از روش تحلیل اندازه های مکرر نیز استفاده شده است. در این روش مقادیر میانگین در طی زمان (دو هفته قبل، یک هفته قبل، هفته اعلان، هفته بعد و دو هفته بعد) و همچنین (میانگین دو هفته قبل، هفته اعلان و دو هفته بعد) مقایسه شده است.

تجزیه و تحلیل نتایج

آمار توصیفی

الف) درصد مشاهدات خطای پیش بینی

نمودار میله ای مقایسه ای در خصوص درصد مشاهدات خطای پیش بینی سود قبل و بعد از الزام حسابرسی بصورت زیر می باشد:

در کل ۱۷/۲ درصد مشاهدات خطای پیش بینی قابل قبولی (بین صفر تا ۱۰ درصد) داشته اند. درصد مشاهدات در این بازه برای سالهای قبل از الزام حسابرسی برابر با ۱۵/۹ درصد و برای سال های بعد از الزام برابر با ۱۹/۲ درصد بوده است.

همچنین ۱۱/۴ درصد پیش بینی ها دارای خطای بسیار شدیدیا (بیش از ۱۰۰ درصد) بوده اند. این درصد در سالهای قبل از الزام ۱۱/۶ و در سالهای بعد از آن ۱۱ درصد بوده است.

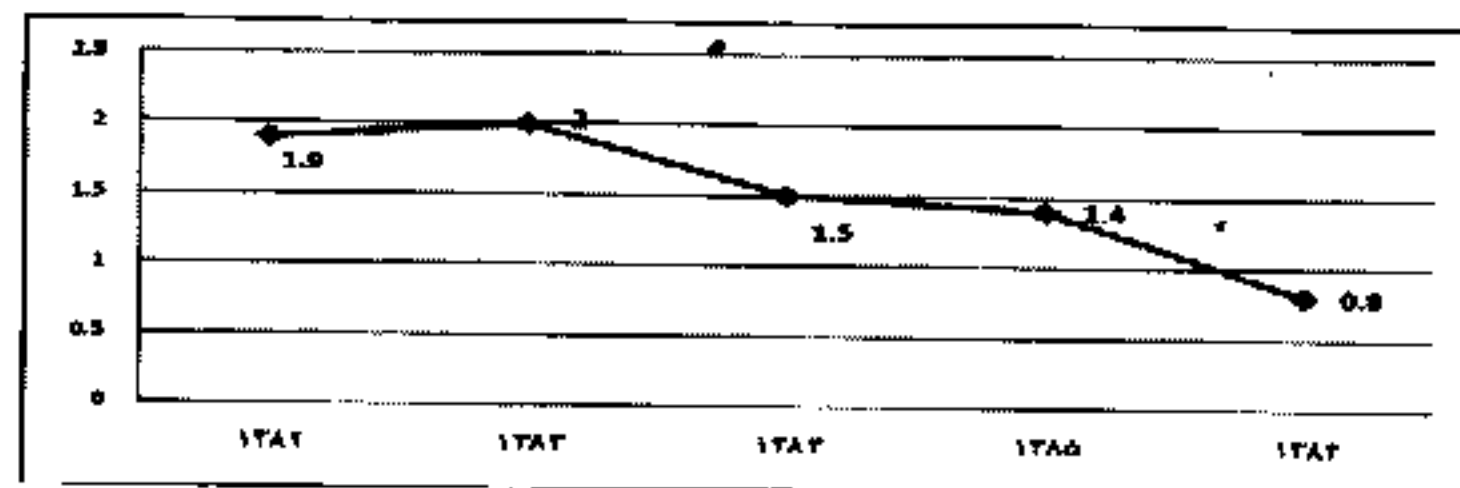
1- wilcoxon

ب) تعداد دفعات تجدیدنظر

تعداد دفعات تجدیدنظر پیش بینی سود در شرکت های عضو نمونه بین صفر تا ۶ بار مشاهده گردید. جدول زیر میانگین تعداد دفعات تجدیدنظر براساس سال های مورد بررسی را نشان می دهد.

سال	میانگین
۱/۱۵۲	۱/۹
۰/۱۸۵	۱/۹۸
۱/۴	۱/۵۲
۱/۵۲	۱/۹۸
۱/۹	۱/۵۲

طبق جدول بالا میانگین تعداد دفعات تجدیدنظر طی سالهای ۸۴-۸۲ (سال های قبل از الزام حسابرسی) برابر با ۱/۸ بوده و طی سالهای ۸۵-۸۶ (سال های بعد از الزام حسابرسی) برابر ۱/۱ می باشد. روند تغییرات تعداد دفعات تجدیدنظر طی دوره مورد نظر (۸۶-۸۲) بصورت نمودار زیر می باشد:

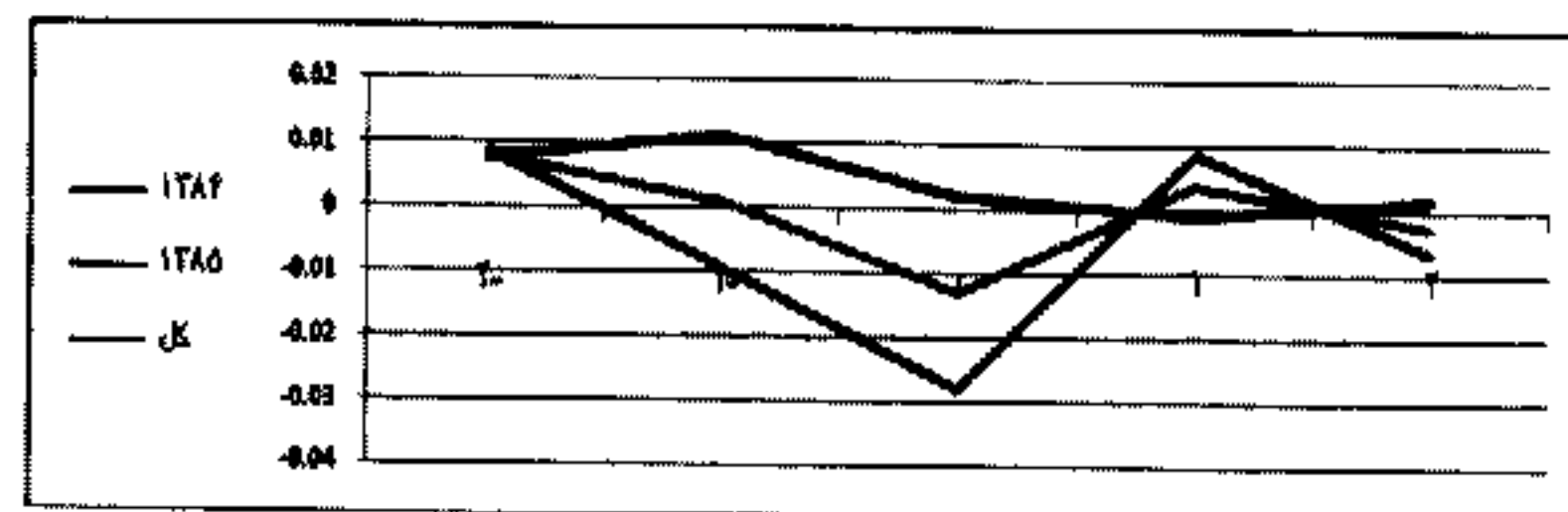

ج) نرخ بازده غیرعادی

جدول زیر نرخ بازده غیرعادی شرکت های عضو نمونه را برای سال های ۱۳۸۵ و ۱۳۸۶ و در مجموع نشان می دهد.

سال	۱	۲	۳	۴	مجموع
نرخ بازده غیرعادی (۱۳۸۵)	-۰/۰۰۲۰	-۰/۰۰۰۹	-۰/۰۰۱۵	-۰/۰۰۲۷	-۰/۰۰۲۰
نرخ بازده غیرعادی (۱۳۸۶)	-۰/۰۰۲۸۲	۰/۰۰۰۸۹	-۰/۰۰۶۷	۰/۰۰۰۸۹	-۰/۰۰۸۹
نرخ بازده غیرعادی کل	-۰/۰۰۱۴۱	۰/۰۰۰۴۰	-۰/۰۰۲۶	-۰/۰۰۰۸۳	-۰/۰۰۰۹

همچنین روند میانگین نرخ بازده غیرعادی (طی هفته های متوالی) قبل و پس از انتشار گزارش حسابرسی پیش بینی سود در طی این دو سال و در مجموع به شرح نمودار زیر است:

همان طور که از نمودار بالا مشخص است بازده غیرعادی از دو هفته قبل از انتشار گزارش حسابرسی

پیش بینی سود تا هفته انتشار سیر نزولی داشته و کاهش یافته، در هفته اعلان به مینیمم مقدار خود رسیده و در هفته بعد از انتشار سیر صعودی داشته و افزایش یافته است.

آزمون نرمالیتی

برای آزمون نرمال بودن داده ها از آزمون کلموگرف-اسمیرنوف استفاده شده است. آماره این آزمون برای داده های فرضیه اول (خطای پیش بینی حسابرسی نشده و خطای پیش بینی حسابرسی شده) بیانگر آن است که توزیع داده ها نرمال نمی باشد. بنابراین برای نرمال کردن توزیع این داده ها از لگاریتم خطای پیش بینی استفاده شده است. با توجه به نتایج آزمون کلموگرف-اسمیرنوف، مقادیر سطح معنی داری برای لگاریتم خطای پیش بینی نشده و شده به ترتیب برابر با ۰/۴۱۰ و ۰/۷۰۶ بدست آمده است. بنابراین با توجه به اینکه سطح معنیداری بیش از ۵٪ است بنابراین، توزیع این داده ها نرمال است.

همچنین طبق نتایج آزمون کلموگرف-اسمیرنوف، سطح معنی داری برای دفعات تجدید نظر پیش بینی های حسابرسی نشده برابر با ۰/۴۵۸ و برای دفعات تجدید نظر پیش بینی های حسابرسی شده برابر با ۰/۰۴۴ بدست آمده است که با اندکی اغماض می توان گفت توزیع داده های این متغیر نرمال می باشد.

علاوه بر این، فرض نرمالیتی برای بازده غیرعادی (فرضیه سوم) در دو هفته قبل، هفته اعلان و دو هفته بعد در سالهای ۱۳۸۵ و ۱۳۸۶ انجام شده است. تنها سطح معنی داری در بازه هفته اعلان در سال ۱۳۸۶ (برابر با ۰/۰۰۷) کمتر از ۰/۰۵ بوده است و در سایر موارد مقادیر سطح معنی داری بیشتر از ۰/۰۵ بوده اند. یعنی در سایر موارد توزیع داده ها نرمال بوده است.

آزمون فرضیه ها

آزمون فرضیه اول

فرضیه اول این تحقیق به شرح زیر است:

"اجرای بخش ۳۴۰ استانداردهای حسابرسی باعث کاهش خطای پیش بینی می شود."

جهت آزمون این فرضیه، با توجه به نرمال بودن توزیع دادهها برای لگاریتم خطای پیش بینی و توان بالای آزمون پارامتری t، استفاده از آزمون t برای مقایسه میانگین ها مناسب تر است. به موازات این آزمون، از آزمون ناپارامتری ویلکاکسون بر روی خطای پیش بینی (بدون تبدیل لگاریتم) نیز استفاده شده است.

طبق نتایج آزمون، مقدار t برای لگاریتم خطای پیش بینی شده در سالهای قبل از الزام حسابرسی، برابر با ۱/۳۴ می باشد. از آنجا که این عدد در ناحیه عدم رد فرض صفر قرار می گیرد، لذا امکان رد فرض صفر وجود ندارد. یعنی میانگین لگاریتم خطای پیش بینی های حسابرسی شده کمتر از پیش بینی های

حسابرسی نشده نمی باشد.

آزمون فرضیه دوم

فرضیه دوم این تحقیق به شرح زیر است:

"اجرای بخش ۳۴۰ استانداردهای حسابرسی باعث کاهش دفعات تجدیدنظر در سود اعلام شده می شود." بطور مشابه، مقدار t بدست آمده برای فرضیه دوم (دفعات تجدید نظر) برابر با ۶/۱۴۶ است. با توجه به اینکه آماره این آزمون در ناحیه رد فرض صفر قرار می گیرد، بنابراین فرض صفر قابل تأیید نبوده و فرض مقابل پذیرفته می شود. به عبارت دیگر، نتایج آزمون حاکی از آن است که میانگین تعداد دفعات تجدید نظر پیش بینی های حسابرسی شده کمتر از تعداد دفعات تجدید نظر در پیش بینی های حسابرسی نشده می باشد

آزمون ویلکاکسون: نتایج این آزمون نیز بیانگر آن است که میانگین رتبه خطای پیش بینی شرکت های حسابرسی شده کمتر از میانگین رتبه خطای پیش بینی شرکت های حسابرسی نشده نمی باشد. بطور مشابه در مورد دفعات تجدیدنظر نیز نتیجه این آزمون نشان می دهد که میانگین رتبه دفعات تجدیدنظر پیش بینی های حسابرسی شده کوچکتر از میانگین رتبه دفعات تجدیدنظر پیش بینی های حسابرسی نشده می باشد.

دوم	اول	فرضیه
۶/۱۴۶	۱/۳۴	مقدار آماره آزمون t
رد فرض H_0	عدم رد فرض H_0	نتیجه آزمون t
-۵/۲۲۳	-۰/۱۸۵۰	مقدار آماره آزمون Z
رد فرض H_0	عدم رد فرض H_0	نتیجه آزمون Z

آزمون فرضیه سوم

فرضیه سوم این تحقیق به شرح زیر است:

"اجرای بخش ۳۴۰ استانداردهای حسابرسی باعث تغییر در قیمت سهام می شود."

برای آزمون این فرضیه، ابتدا مقادیر میانگین دو هفته های متوالی (دو هفته قبل، هفته اعلان و دو هفته بعد) به صورت دو به دو و با آزمونهای زوجی و ویلکاکسون آزمون شده اند (به تفکیک سال ۱۳۸۵ و ۱۳۸۶ و مجموع دو سال). نتایج این آزمون به شرح زیر می باشد:

شرح	سال	تعداد	مقدار t	نتیجه
مقایسه میانگین بازه دو هفته قبل با هفته اعلان	۱۳۸۵	۲۵	-۰/۶۹۵	عدم رد فرض H_0
	۱۳۸۶	۲۵	-۱/۱۵۴	عدم رد فرض H_0
	کل دو سال	۵۰	-۱/۳۴۲	عدم رد فرض H_0
مقایسه میانگین بازه دو هفته بعد با هفته اعلان	۱۳۸۵	۲۵	-۰/۱۹۴	عدم رد فرض H_0
	۱۳۸۶	۲۵	-۱/۱۵۴	عدم رد فرض H_0
	کل دو سال	۵۰	-۱/۰۲۹	عدم رد فرض H_0
مقایسه میانگین بازه دو هفته قبل با دو هفته بعد	۱۳۸۵	۲۵	۱/۲۵۵	عدم رد فرض H_0
	۱۳۸۶	۲۵	-۰/۱۸۰	عدم رد فرض H_0
	کل دو سال	۵۰	۰/۷۱۸	عدم رد فرض H_0

همان طور که از جدول بالا پیداست در تمامی حالتها مقدار آماره آزمون در ناحیه عدم رد فرضیه صفر قرار می گیرد، بنابراین فرض مقابل مورد تأیید قرار نگرفته و می توان نتیجه گرفت که بطور کلی میانگین بازه غیرعادی در حالت های مختلف با یکدیگر برابر می باشد.

آزمون ویلکاکسون: پس از رتبه بندی داده ها در خصوص بازه غیرعادی مشاهده می شود که کلیه مقادیر Z نیز در ناحیه پذیرش فرض صفر قرار گرفته، بنابراین فرض صفر پذیرفته می شود و ادعا رد خواهد شد.

همچنین آزمون بالا حول هفته های متوالی هفته اعلان نیز انجام شده که نتایج آماره آزمون آن (زوجی) بصورت زیر می باشد:

سال	بازده دو هفته قبل - بازده هفته اعلان	بازده یک هفته قبل - بازده هفته اعلان	بازده یک هفته بعد - بازده هفته اعلان	بازده دو هفته بعد - بازده هفته اعلان
۱۳۸۵	۰/۶۸۹	۰/۶۰۴	۰/۲۶۹	-۱/۰۴۱
۱۳۸۶	۱/۵۰۹	۰/۷۲۶	-۱/۵۱۲	-۰/۷۸۸
مجموع دو سال	۱/۶۴۲	۰/۹۴۲	-۱/۲۴۲	-۰/۷۲۷

همان طور که در جدول بالا نشان داده شده، کلیه مقادیر t در ناحیه عدم رد فرض صفر قرار گرفته است، بنابراین فرض صفر پذیرفته و فرض مقابل تأیید نمی شود.

در مورد آمار ناپارامتری نیز به دلیل اینکه کلیه مقادیر Z در ناحیه پذیرش فرض صفر قرار می گیرد، فرض مقابل قابل تأیید نیست.

آزمون چند متغیره: تا این مرحله تمام آزمون ها به مقایسه میانگین ها در قبل و بعد از الزام حسابرسی پیش بینی سودها مرتبط می شوند. اما چنانچه تعداد مقاطع زمانی بیشتر از دو باشد، از روش تحلیل

پیچیده تری به نام تحلیل اندازه های مکرر می توان استفاده کرد. در این روش مقادیر میانگین در طی ۵ دوره زمانی هفتگی (دو هفته قبل، یک هفته قبل، هفته اعلان، هفته بعد و دو هفته بعد) و ۳ دوره دو هفتگی (دو هفته قبل، هفته اعلان و دو هفته بعد) مقایسه می شود. با توجه به اینکه این آزمون در بین آزمون های چند متغیره قرار می گیرد، بنابراین تحلیلی پیچیده تر از آزمون یک متغیره است.

مقدار سطح معنی داری آزمون F (لامبداویک) در دو حالت بالا و برای سال ۱۳۸۵، ۱۳۸۶ و در مجموع دو سال برابر با جدول زیر است:

سال	مقدار سطح معنی داری	
	هفته های متوالی	دو هفته های متوالی
۱۳۸۵	۰/۷۴۹	۰/۴۷۹
۱۳۸۶	۰/۲۴۶	۰/۱۵۲۹
مجموع دو سال	۰/۲۱۶	۰/۳۷۰

با توجه به اینکه هیچ یک از این مقادیر کمتر از ۵ درصد نبوده پس فرض صفر رد نمی شود و این بدین معنی است که میانگین بازه غیر عادی طی هفته های متوالی و دو هفته های متوالی و همچنین در سال ۸۵ و ۸۶ و در مجموع دو سال برابر بوده و تفاوتی نداشته است.

همچنین این فرضیه توسط آزمون بونفرونی در هفته های متوالی (مقایسه ی یک هفته با چهار هفته دیگر) یا دو هفته ای متوالی (مقایسه یک هفته با دو هفته دیگر) نیز مورد بررسی قرار گرفته که مقادیر سطح معنی داری در هیچ یک از موارد کمتر از ۰/۰۵ نبود. بنابراین، تمام موارد، فرض صفر تأیید و فرض مقابل رد شده است.

نتیجه گیری

تحقیق حاضر در راستای بررسی اثربخشی حسابرسی سودهای پیش بینی شده بر کیفیت این پیش بینی ها، تأثیر اجرای بخش ۳۴۰ استانداردهای حسابرسی را بر خطای پیش بینی، دفعات تجدید نظر و قیمت سهام مورد آزمون قرار داد.

نتایج این پژوهش نشان میدهد که اجرای این بخش از استانداردهای حسابرسی باعث کاهش خطای پیش بینی و باعث تغییر در قیمت سهام نمی شود. از جمله دلایل احتمالی این نتایج می توان به ماهیت بی ثبات و پرنوسان محیط تجاری شرکت ها، جدید بودن موضوع حسابرسی پیش بینی سودها، عدم اطمینان سرمایه گذاران به گزارش های حسابرسی به دلیل عدم اظهار نظر صریح حسابرسان در خصوص میزان صحت سود پیش بینی شده و قید این جمله در پایان گزارش حسابرسی اطلاعات مالی آتی که "نتایج واقعی

متفاوت از پیش بینی ها خواهد بود زیرا رویدادهای پیش بینی شده اغلب به گونه ای مورد انتظار رخ نمی دهند و تفاوت حاصل می تواند با اهمیت باشد" و عدم نظارت کافی بر گزارش های حسابرسیان درباره پیش بینی های سود اشاره نمود.

همچنین بخشی از نتایج این تحقیق نیز بیانگر آن است که با اجرای این بخش از استانداردهای حسابرسی، دفعات تجدید نظر پیش بینی سود در مقایسه با قبل کاهش یافته است. ممکن است بازدارنده بودن حسابرسی دلیل اصلی این نتیجه باشد. با این حال، مواردی مانند مسئولیت پذیری حسابرسیان و مدیران شرکت ها در قبال کیفیت حسابرسی پیش بینی سود و خطای پیش بینی سود و وجود اقدامات و ضوابطی در خصوص قصور و سهل انگاری حسابرسیان و مدیران می تواند باعث اطمینان بیشتر سرمایه گذاران به اطلاعات مربوط به پیش بینی سود شود.

پیشنهادات پژوهش

پیشنهاد های کاربردی حاصل از نتایج تحقیق

- ۱- تهیه رهنمودی برای نحوه اندازه گیری و گزارشگری پیش بینی سود توسط کمیته ای متشکل از نمایندگان بورس، سازمان حسابرسی (مرجع استاندارد گذار) و جامعه حسابداران رسمی ایران.
- ۲- استفاده از متخصصین صنعت در مؤسسات حسابرسی و همچنین استفاده از حسابرسیان متخصص صنعت برای بررسی سود پیش بینی شده هر سهم.
- ۳- نظارت بر کیفیت گزارش های حسابرسی مربوط به پیش بینی سود شرکت ها.
- ۴- تدوین ضوابط لازم در خصوص پاسخگو نمودن مدیران در ارتباط با کیفیت پیش بینی سود.

پیشنهاد برای تحقیقات آتی

با توجه به جدید بودن بخش ۳۴۰ استانداردهای حسابرسی و اهمیت میزان اثربخشی آن در بازار سرمایه به نظر می رسد تحقیقات بیشتر در این زمینه از جمله در زمینه های زیر به توانایی بیشتر استفاده کنندگان، در درک این استاندارد کمک نماید:

- ۱- تأثیر اندازه مؤسسات حسابرسی بر روی کیفیت حسابرسی پیش بینی سود.
- ۲- تأثیر تغییر حسابرسی بر روی کیفیت حسابرسی پیش بینی سود. تأثیر تخصص مؤسسات حسابرسی بر روی کیفیت حسابرسی پیش بینی سود.
- ۳- تأثیر تفاوت حسابرسی پیش بینی سود برای شرکت های موجود در بازار اول و بازار دوم، ۵۰ شرکت برتر نسبت به سایر شرکت ها.
- ۴- بررسی دوباره تحقیق فوق و انجام آن با تعداد مشاهدات بیشتر در سال های آتی به تفکیک هر یک از صنایع.

منابع

- ۱- بولو، قاسم، (۱۳۸۶)، "هزینه حقوق صاحبان سهام و ویژگی های سود، رساله دکتری حسابداری"، دانشگاه علامه طباطبائی، دانشکده حسابداری و مدیریت.
- ۲- ثقفی، علی و آقائی، محمدعلی، (۱۳۷۳)، "رفتار سود حسابداری"، بررسیهای حسابداری، سال سوم، شماره نهم، صص ۲۱-۵.
- ۳- رحمانی نصرآبادی، محمد، (۱۳۸۷)، عوامل مؤثر بر دقت سود پیش بینی شده توسط شرکت ها، رساله کارشناسی ارشد، دانشگاه مازندران، دانشکده علوم اقتصادی و دارایی.
- ۴- موسوی شیری، محمود، (۱۳۷۸)، "بررسی تأثیر گزارش های حسابرسی بر کیفیت گزارشگری مالی در ایران"، رساله کارشناسی ارشد، دانشگاه تربیت مدرس، دانشکده علوم انسانی.
- ۵- جهانخانی، علی و حمید صفاریان، (۱۳۸۲) "واکنش بازار نسبت به اعلان سود برآوردی هر سهم در بورس اوراق بهادار تهران"، تحقیقات مالی، شماره ۱۶، پاییز و زمستان ۱۳۸۲، صص ۸۱-۶۱.
- ۶- نیکخواه آزاد، علی و ویدا مجتهدزاده، (۱۳۷۸)، بررسی حوزه های مسئولیت حسابرسی مستقل از دیدگاه استفاده کنندگان خدمات حسابرسی و حسابرسی مستقل"، بررسی های حسابداری و حسابرسی، شماره ۲۶، صص ۱۹-۱۵.
- 7-Behn BK, (2008), "Audit Quality and Properties of Analyst Earnings Forecasts", Accounting, Vol. 83 Issue 2, Mar2008, p.327-349
- 8-Jaggi,b.(1997), "The accuracy of Forecast information disclosed in the IPO prospectus of Honk Kong companies", The international Journal of Accounting Vol32(3),301-319
- 9-Kato, kazoo, Skinner, Douglas, J. and Kunimura, Michio, (2009), "Management Forecasts in Japan: An Empirical Study of Forecasts that are Effectively Mandated", The Accounting Review, Vol. 84, No. 5, September
- 10-Lee Philip J, Taylor Sarah J, Taylor Stephen L,(2006),"Auditor Conservatism and Audit Quality: Evidence from IPO Earnings Forecasts", International, Vol.10, N. 3, November 2006 , pp. 183-199
- 11-Mcconomy, Bruce j, (1998), Bias and Accuracy of Management Earning Forecasts, Contemporary Accounting Research Vol. 15 No. 2, summer 1998, pp .167-95
- 12-Penman, S. 2003. The quality of financial statements: perspectives from the recent stock market bubble. Accounting Horizons (Suppliment): 77-96.